

Eugen Hulea

Cronica unei condamnări

**Deva – Alba Iulia – Ghencea – Midia – Onești
1952-1954**

Ediție îngrijită de Victor Gheție și Stela Gheție

**EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2019**

CUPRINS

Unchiul meu	5
Notă asupra ediției.....	7
Listă de abrevieri.....	8
Eugen Hulea – o cronologie.....	9
Arestarea	11
În penitenciarul de la Deva.....	19
În penitenciarul de la Alba Iulia	58
La Ghencea (26 dec.1952 – 2 apr. 1953).....	77
Midia 3 aprilie – 28 august 1953.....	102
Onești 21 aug 1953 – 24 aprilie 1954.....	130
Anexe:	
Fond Penal, dosar nr. 72696.....	157
Fond Informativ, dosar nr. 693181, vol. 1 și 2.....	178

- 1923-1924 – împreună cu fratele său, Ovidiu Hulea, editează primul ziar în limba română din Aiud, săptămânalul *Zorile*.
- 1925-1926 – se află la Paris, pentru studii doctorale; din motive financiare, este nevoit să se întoarcă acasă fără a le fi terminat.
- 1926-1932 – profesor titular la Liceul real din Brașov.
- 1932-1938 – director al Liceului Mihai Viteazul din Alba Iulia.
- 1938-1942 – inspector general pe probleme de învățământ al ținutului Mureș.
- 1942-1947 – profesor de istorie la Liceul Mihai Viteazul din Alba Iulia.
 – în toată această perioadă, E. Hulea colaborează neîntrerupt la diverse publicații românești (*Alba Iulia*, *Gazeta Transilvaniei*, *Revista învățământului*, *Transilvania*); este, de asemenea, un neobosit conferențiar, susținând o serie de prelegeri despre istoria românilor; membru al ASTREI, el este ales președinte al filialei Alba, ocupându-se astfel, în 1937, de ridicarea Obeliscului închinat memoriei lui Horea, Cloșca și Crișan (monument aflat în fața porții a treia a cetății Alba Carolina, Alba Iulia).
- 1952-1954 – arestat din motive politice, petrece doi ani în mai multe închisori comuniste, ajungând inclusiv în lagărul de muncă forțată de la Canalul Dunăre-Marea Neagră.
- 1966-1974 – muzeograf la Muzeul Unirii din Alba Iulia, unde redactează și publică o serie de lucrări și studii despre istoria românilor; are, de asemenea, o contribuție esențială la înființarea, în 1968, a secției de istorie modernă și contemporană („Secția Unirii”) din cadrul Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia.
 Moare în 1982.

ARESTAREA²

În seara zilei de 15 august 1952 ne-am reîntors acasă mai târziu ca de obicei. Împreună cu Zina (soția) am fost în vizită de felicitare la dna S. Am aflat acolo că amicul și colegul de slujbă B. a fost chemat la securitate. Am trecut și pe la soția lui, pe care am găsit-o f. neliniștită, în așteptarea soțului care nu mai venea. Ne-am despărțit f. tulburați și noi, fără să fi avut însă presentimentul unei amenințări iminente și pentru noi, cu toate că, dacă am fi meditat mai îndelungat, am fi avut toate motivele de a ne alarma. Dar, deoarece asemenea cazuri erau la ordinea zilei – atribuiam reținerea prietenului conflictului aproape permanent în care se găsea cu „șeful” nostru de la muzeu, om extrem de periculos, de o răutate aproape fără egal între membrii de partid localnici, cu toate că numai grație nouă – și în special lui B., instituția nu decăzuse cu totul și nu se făcea de râs în fața lumii.

Singularizând „incidentul” și reducându-l la porțiunile unei răzbunări personale, fără durată și cu totul trecător – am închis ochii spre somn, cu gândul la ziua de mâine și la explicațiile pe care le așteptam. Nu mi-a trecut prin minte că, în locul obișnuitului drum spre muzeu, dimineața următoare îmi va deschide căi neumbate, spre orizonturi și peripeții, din care era aproape gata să nu mă mai reîntorc...

² În manuscrisul original apar câteva subtitluri cu numele penitenciarului și perioada în care autorul s-a aflat acolo. Cum însă textul începea abrupt, fără vreun titlu (ceea ce ne îndreptățește să credem că e vorba de un singur caiet dintr-o serie de mai multe, care nu ne-au parvenit), am considerat necesară introducerea unui titlu de început, firesc în cronologia textului.

Luna august din anul 1952 fiind excesiv de călduroasă – storul dormitorului nostru îl lăsam întredeschis și peste noapte. În locuința compusă din patru camere, legea spațiului locativ ne lăsase numai această încăpere și bucătăria anexă. De bine de rău ne împăcasem cu situația și somnul nu ne era tulburat de asemenea pricini secundare, după atâtea lovituri majore, ca „licențierea” mea din învățământ (1947) și pierderea tuturor surselor de existență prin confiscarea averii familiale (1950), o suită care ne-a lăsat săraci lipiți pământului. Dormeam deci somnul dreptilor, cum se spune –și al săracilor fără probleme de conștiință, fără teama că moliile le vor mânca scumpeturile – sau grindina și inundațiile le vor nimici recoltele. Ca unul care în viață a alergat după himere idealiste, nesocotind latura materială, continuam să sper că cei care mi-au răpit dăscălia, pe care am onorat-o cu tot ce am avut mai bun în mine, într-o bună zi vor repara nedreptatea ce mi-au făcut, redându-mi catedra de la care am propovăduit timp de un sfert de veac generațiilor de elevi primatul culturii și integritatea de caracter de care are imperioasă lipsă atât poporul nostru cât și tânărul stat român. Este adevărat – o recunosc – că în faptele și atitudinile mele profesionale am făcut neiertata greșeală de a nu mă conforma dictonului care spune: „bene vixit qui bene latuit”³... Nu m-am ascuns după paravanul compromisurilor, nu m-am complăcut în confuzii și maleabilități, ci m-am orientat numai după glasul conștiinței și afirmarea preceptelor pe care le-am învățat în familie și le-am consolidat în anii maturității. Credincios acestei linii de conduită, ca profesor am avut destule satisfacții, atât din partea oficialității școlare cât și a foștilor mei elevi – recompense de valoare neprețuită pentru un om de factura mea sufletească, mândru

³ „trăiește bine cel care trece neobservat” (lat.orig.)

de misiunea ce o are – dar naiv în convingerile pe care le nutrea, socotind că împlinirea datoriei este o suficient de puternică justificare și o bună carte de vizită, în toate timpurile, în fața tuturor oamenilor și a regimurilor politice pe care ei le reprezentau.

Trezirea din acest vis prea frumos și prea naiv – a fost amară și din ce în ce mai convingătoare, sub puterea șocurilor care se succedau fără întrerupere. Dar lovitura de grație – vifornița care despoaie ultimele frunze ale iluziilor, se dăduse în dimineața zilei de 16 august 1952 – lovitura care va continua să vibreze, straniu și dureros, până la sfârșitul zilelor mele, atât în inimă cât și în fibrele capului meu.

Lucrurile s-au petrecut simplu și fulgerător de scurt – dar ravagiile au fost mari, de lungă durată și ireparabile. În zorii zilei, între orele 4-5 dimineața, pașnica ogradă a fost cucerită, fără împotrivire din partea cuiva, de patru agenți ai securității – și de tot atâtea automate. Ușile încuiate, storul geamului din dreptul tufei de liliac au prins a țipa violent, lovite cu patul armei sau zgâlțâite zgomotos. Ne-am trezit brusc – sabia care spulberase păienjenișuri de visuri pătrunsese în inimă și creier. Din prima fracțiune de secundă și eu și soția înțelesesem instinctiv ce se petrecea, ce ne aștepta. N-a mai fost nevoie de verificări sau explicații – știam că mă caută pe mine – atât omul ghemuit sub geam, cu revolverul îndreptat spre mine, cât și ceilalți, care băteau darabana în ușa dinspre terasă.

– Sunt ei? mă întrebă abia șoptit Zina, albă ca varul la față. Am răspuns cu o mută înclinare din cap. Ca doi automați, aruncaram pe noi strictul necesar, mișcându-ne înfrigurați și tăcuți.

Am deschis. Coridorul s-a umplut de zgomotul bocancilor scrâșnind pe fața betonului, de întrebări răstite, poruncitoare, care se loveau de tăcuta și zadarnica noastră

împotriva care protesta împotriva încălcării, nejustificată nici măcar de cel mai neînsemnat petec de hârtie, avea autorizație de violare a căminului, înscrisă totuși în constituție. Înțelegând că fiecare clipă trebuie folosită pentru pregătirea mea de drum – în timp ce echipa și-a început perchiziția, soția mea, pășind neauzit ca o fantomă, vlăguită de ceea ce fusese abia cu câteva clipe înaintea dezastului, îmi strângea una câte una bucățile „trusoului” meu de mire, cununat cu un destin necunoscut. Am stat – așa parcă-mi spune aducerea aminte – nemișcat și prăbușit în gol, urmărind numai din ochi pe cei care răvășeau totul, căutând ceva, ce bineînțeles știa că nu vor găsi și de care, de fapt, nu aveau nicio lipsă.

Formalitatea – i se vedea bine fața, de departe – se încheie curând. Lucrurile se îngrămădiseră în valiză și capacul fu lăsat încetșor, cu un gest de durere și resemnare, fără lacrimi și fără lamentări. Se împlinea, astfel, ceea ce stabilisem împreună cu Zina, în convorbirile noastre mai vechi asupra posibilității care era, de acum, consumată. Să nu vărsăm lacrimi – adică să economisim din capitalul, singurul de fapt în care puteam spune că eram bogați. Dar era imperios necesar să nu coborâm steagul înlăcrimat al capitulării morale, păstrând intacte coordonatele demnității, singurele sprijine care ne mai rămâneau.

Ne-am îmbrățișat de rămas bun, așa de scurt și de ușor, de parcă n-ar fi fost o atingere materială, dar totuși prea îndelungat pentru graba celor care ne aveau în puterea lor. Am plecat, încadrat între arme, și din colțul casei am privit din nou în urmă, spre umbra palidă și tăcută care mă urmărea din ochi, depunând la picioarele ei omagiul recunoștinței mele pentru puterea cu care știa să se stăpânească.

Acum eram plecat definitiv și nu-mi mai era îngăduit să mai întorc capul, nici să mă gândesc la ceea ce lăsam

în urmă, căci riscam să înnebunesc sub greutatea unei poveri pentru care nu există cuvinte. Cei care au avut nenorocul să treacă prin asemenea momente și situații – mă vor înțelege.

Prin porțița larg deschisă ieșirăm în stradă. Scăpat prin șipcile gardului de lemn, un trandafir somnoros, care nu mă știa a fi așa de matinal, își înclina uimit petalele, iar tufa de liliac de sub geam, înfiorată de boarea dimineții, își agită o clipă frunzele, ca pentru rămas bun. Adio – și vouă – prieteni mult admirați, sădiți de mâinile noastre, ale stăpânilor voștri, care se despart...

Cu valiza sub braț, în cadență forțată, în câteva minute ieșirăm din ulicioara mea tăcută, pustie la ora aceasta, căci pașnicii ei locatari dormeau duși după stururile lăsate, așa cum aș fi făcut și eu. La orizont soarele se anunța prin pulberea de lumină a văzduhului și primele lui sulii proiectate în umbra umedă a dimineții.

Pe caldarâmul peste care călcam – ecoul călcâielor potcovite răsuna sonor. O ușoară broboană îmi umezea fruntea și, ca deasupra unei stații de emisiune distruse, în creierii mei stăruia chinuitor conturul unei siluete și un semn de întrebare, la care răspunsul se încesase în talazurile ceasului de curând expirat. Boc... boc... În ploaia de lumină matinală o văd plutind în fața ochilor – palidă, tăcută, crispată. Vine cu mine, fugind din casa pustie, [iar eu] plec în urmă, o duc de mână și o las paznic credincios amintirilor. Mă întorc cutremurat, căci în afară de lacrimi și durere, nu i-am putut lăsa bonul de pâine de care are nevoie, în zilele, lunile, anii poate pe care-i va trăi singură. Din cei 325 de lei lunar, pe care-i câștigam în subsolul muzeului, mi-a pus în mână la despărțire 175 de lei... pe care i-am luat, la ce-mi folosesc...

Boc... boc. În cale-mi apar figuri trecătoare, măturători de stradă, muncitori grăbiți, săteni. Toți ne evită la distanță – cu capetele întoarse, cu priviri în pământ. Ne

colesc – dar oare nimănui nu i se strânge inima, frica, marele autocrat care a pus stăpânire pe toți și toate, a strangulat oare și simțirile cele mai firești? Nu-mi vine a crede – știu sigur că nu este așa – dar oricum ar fi, orice ar simți acel tănuit interior, de care „pretorii” încă nu se pot atinge, pentru clipa pe care o trăiesc, pentru drumul spre care mă duc, ele nu pot avea decât o semnificație ideală, dar inoperantă, a unei solidarități pasive și ascunse, în care nu germinează hotărâri de acțiune. Iarba care se pleacă în fața vântului – evanghelia de azi a egoismului colectiv și național, religia spinării adânc plecate, ca sfoara biciului să nu o atingă – da, spectacolul de azi l-am mai văzut și alte dăți – în paginile istoriei noastre de atâtea ori – și, probabil, pretutindeni unde se înscăunează arbitrarul despot.

Mă gândeam, într-adevăr, la toate acestea, îmi recapitulam puterea de a reflecta, după numai câteva minute, de la dezastrul care se prăbușise asupra mea? Nu – reflecțiile acestea nu izvorau dintr-un efort proaspăt al gândirii, ci constituiau mai degrabă o explozie din subconștient a refulărilor stratificate acolo în curs de ani de observații, culese din filmul abracadabrant al perioadei post belice. Aceste gânduri m-au prididit pur și simplu, ieșind la suprafață ca să nu plesnească supapele sufletului.

Dar, oricât de copleșitoare ar fi o durere – durerea mea vecină cu disperarea, ceva din mine nu mă lăsa să merg la abator asemenea unei vite – sinteza vieții pe care condamnatul și-o face în fracțiuni de secundă, asta o făceam și eu – poate mai presus de voința care șovăia, de acea imperioasă nevoie de a mă cufunda, de a mă înmormânta, fără acel semn al individualității personale care s-a făurit pe parcurs de decenii din fapte cotidiene, mărunte dar organic legate între ele spre țeluri majore, acel scop final, care poate fi frumos sau detestabil – în care eu am crezut

și în slujba căruia eu am pus totul, ca să poată fi demn de urmat și de alții. Nu m-am plecat, nu m-am dat bătut, am acceptat degradările, umilirile de dragul pământului, al neamului, al limbii – întreg patrimoniu[l] pe care l-am strâns în curs de o jumătate de veac, pe care nu-l puteam repudia, aruncându-l ca pe o sculă netrebnică, învechită, ca să-l înlocuiesc cu un nou catechism, străbătut de accente de violență, îndreptate nu numai împotriva semenilor, ci și a vetrei strămoșești pe cale de risipire. Procesul care mă aștepta, îl preîntâmpinam cu un proces de conștiință, în care făceam și pe acuzatorul și pe acuzat. Trebuia, încă o dată și în clipa de mare solemnitate, să dezbat și să conchid dacă am fost sau nu o buruiană otrăvită în ogorul obștesc, vrednică de a fi călcată în picioare, smulsă din rădăcină, spulberată în vânt... Puteam oare pătrunde în beciurile securității înveșmântat numai cu zdrențele de pe mine, stăpânit numai de teama lașă, de acea dominație a instinctului de a trăi cu orice preț, tăindu-mi toate punțile de reîntoarcere, puse sub semnul necunoscutului, dar, oricum, posibile?!

Despuiat dintr-odată de toate însemnele drepturilor mele cetățenești, despărțit de tot ce mi-a fost drag – ursit să fac drumul de calvar prin penitenciare și lagăre de muncă, a fost o binecuvântare liniștea sufletească coborâtă asupra mea ca un har nesperat, regăsirea certitudinilor pe care, de acum înainte, aveam să mă pot rezema cu toată nădejdea.

Am intrat cu pas hotărât, cu hotărârea omului rămas singur, față în față cu propria-i soarta. Mi-am luat încă o dată adio de la soția mea – cerându-i iertare pentru suferințele pe care avea să le înfrunte din cauza mea – am rugat-o să nu intre cu mine în catacombele fără lumină și zâmbet spre care mă îndreptam, ci să aștepte cu răbdare și credință pe prispa casei reîntoarcerea pelerinului plecat la drum lung. Apoi, ca la un semn magic, străzile,

orașul, lumea s-au cufundat în bezna uitării celei mari. Cortina a căzut în urma mea – căci numai astfel, singuratic, rupt de toți și toate, socoteam eu că voi putea fi tare și voi rămânea, în toate împrejurările, același care am fost întotdeauna. Cu slăbiciunea iubirii în suflet, cu fantoma amintirilor în gând, aș fi suferit înmiiit eu, proaspătul pușcăriaș, deținutul numărul cutare, banditul, hoțul tutuit, bruftuit, înfometat, murdar, ostenit de moarte...

ÎN PENITENCIARUL DE LA DEVA

Pregătirile mele sufletești, sub semnul tragic al unor evenimente de viitor încă nedeslușite, făcute sub impresia unei ridicări de la domiciliu, nu erau oare exagerate de pesimiste, o eventuală eliberare, logic perfect posibilă, după câteva zile de detențiune și audieri, nu ar fi aruncat asupra sbuciumului meu verdictul unei lașități burghezo-filistine, punând în lumină comică jelaniiile și frica provocate de o temporară despărțire de confortul și placiditatea vieții de rămă pe care o duceam?

Din nefericire, nu putea fi vorba de o falsă înscenare, cu caracter de vodevil, la sfârșitul căreia eroismul bombastic se desumflă lamentabil într-o atmosferă de hohot, la care participă întreg auditoriul, cu excepția donchișotescului protagonist, care se reîntoarce la gura sobei rușinat de lupta și primejdiile imagineare în care se considerase actor implicat.

Nu, nici teama, nici pregătirile pentru eventualități din cele mai rele, în anul 1952 – al cincilea al republicii – nu trebuie considerate ca exagerare deplasată sau poză de fals eroism – deoarece în acel binecuvântat an de grație, toate tragediile personale și familiale debutau printr-o percheziție domiciliară, o ridicare, *recte* o „invitație” făcută în termeni adecvați, de a merge la securitate, bineînțeles fără mandat de arestare – după care, da, după care urma dispariția fără urmă a împrecinatului, un hiatus de ani, un semn de întrebare pe care nimeni n-avea puțința sau îndrăzneala de a-l deslega.

Deoarece toată lumea le știa – le știam eu, căci autoritatea de stat și-a dat atâta silință de a vâri în capul tuturor aceste realități, încât frica aproape animalică de „duba” siguranței se împlântase în toate conștiințele, prezidând

în mod suveran la săvârșirea tuturor actelor, mari și mici, de viață. Justiția de clasă, în faza dictaturii proletariatului, își ridică victimele prin lovituri fulgerătoare, în numele vigilenței revoluționare, asemenea uliului care se năpustește asupra puiului de găină, pe care îl ridică în gheare, îl jumulește și-l devorează după canoane înscrise în instinctul ancestral al foamei.

Iată de ce, în fața celulei care își aștepta locatarul, arestatul timpurilor noastre progresiste era îndreptățit să-și aducă aminte de acel dicton „lăsați orice speranță, voi ce intrați” – immortalizat de Dante și reactualizat de practicile curente ale totalitarismului contemporan.

Intrați în pătratul curții interioare, împrejmuită din toate părțile de clădiri, mă aflu într-un loc binecunoscut, în care, în trecutul f. apropiat, de atâtea ori fusesem oaspe. Escorta mă duse spre o încăpere în pragul căreia o altă uniformă mă luă în primire. A urmat o scurtă chestionare, apoi semnarea procesului verbal asupra rezultatului percheziției, pe care omul din față, vădit plictisit și obosit de nesomn, mi-l puse sub ochi. Semnai fără să recitesc hârtia, care nu cuprindea decât rezultatul negativ constat de membri[i] echipei. Din două mișcări și o privire fugară a fost controlul conținutului valizei – schimburi de corp, un pieptăraș împlănit și mantaua de iarnă. Când dădai să-mi așez la o parte valiza, văzui că jur împrejur pereții camerei erau garnisiți cu lăzi, serviete, cufere de nuiele, boccele prinse în sfori – o colecție pitorească de mărimi și forme deosebite, ai căror proprietari avuseseră soarta mea. Nu eram deci singurul – nu numai la mine acasă s-au strâns inimile, ci și în alte familii. Dar în urma mea mai veneau și alții – cu figuri crispare și priviri buimăcite. N-am avut răgazul să meditez asupra semnificației pe care-o avea bogatul seceriș de oameni, recoltat de siguranță în rândurile localnicilor, deoarece fui dat pe mâna altui temnicier, care mă duse

spre unul din beciurile improvizate din fundul curții, de unde se auzea un murmur scăzut de glasuri. Țipătul [*ilizibil în manuscris*] curmă brusc orice zgomot – simțeam așteptarea încordată a celor dinlăuntru, îndreptată spre noul venit. Brusca trecere de la lumina de afară m-a făcut să intru pe dibuite în văgăuna fără geamuri, dar șovăiala mea de o clipă fu curmată de exclamațiile unor voci binecunoscute și de mâinile care le strângeau pe ale mele. În câteva clipe numai, tabelul nominal al tovarășilor de soartă fu reconstituit din următoarele persoane, arestate în timpul nopții și îngrămadite prin toate celulele disponibile ale securității. Din Alba Iulia, afară de mine, erau profesorii I. Berciu, N. Cioancă, L. Munteanu, avocații Cornel Crișan, N. Lupan și Aurel Zgâia – preoții Mircea Fodorean și Nicolae Puia, ofițerii R. Drăghicescu și Oct. Dumitrean – micii comercianți Trifon Enesal, Dumitru Sandu, G. Comșa, N. Wahl – inginerul Telleman și soția medicului Dr. Fleischer. Erau prezenți, din raionul Alba, preoții Nic. Munteanu din Cricău, Ioan Pop din Bucurdea, Nicoară din Mihalț, Bran din Drimbora, Ștef din Teiuș și Coman din Oesdea – apoi comerciantul Vasile Pop din Ighiu, avocatul Rațiu din Teiuș, învățătorul Albu din Teiuș, maiorul Emil Jurca din Ighiu, țărani Ștefan Mărcuș (Bucurdea), Mitrofan (Cricău) și Florea Mârza din Galtin. Se mai găsea arestat învățătorul Nicolae Pascu, originar din Petreșeni, care urma la Alba Iulia cursurile de inițiere democratică organizate de minister. Dar se pare că și-au dat tributul și celelalte raioane (așa cum s-a și adevărit ulterior), astfel că numărul total al arestațiilor se ridică mult peste cifra de 30 a grupului nostru.

Dar animația de o clipă provocată de intrarea mea – întrebările: cine, când, câți te-au ridicat, cu ce s-a soldat percheziția, etc. etc. – n-a durat dincolo de marginile unei simple curiozități și dorinți pe care o simțea fiecare, de a stabili o comparație cu cazul propriu. În curând tăcerea